

تحلیلی بر آسیب‌شناسی اجتماعی ناشی از بافت فرسوده در شهر دوگنبدان (کچساران) با تأکید بر شاخص امنیت¹

محمد حاصل نژاد²، علی شمس‌الدینی³، محمدرضا رضایی⁴

تاریخ وصول: 1397/04/12، تاریخ تایید: 1397/06/18

چکیده

امروزه بافت‌های فرسوده شهری ناهنجاری‌های بسیاری را پیش‌روی ساکنان این بافت و حتی دیگر بخش‌های شهر قرار داده‌اند؛ از جمله مهم‌ترین مشکلات و ناهنجاری‌ها، مبحث امنیت اجتماعی حاصل از این بافت می‌باشد. که تبدیل به یکی از مهم‌ترین موضوعات پیش‌روی مدیریت شهری شده است. هدف اصلی این پژوهش، شناسایی و تحلیل مسائل و آسیب‌های اجتماعی موجود در بافت محلات فرسوده شهر دوگنبدان از منظر امنیت اجتماعی می‌باشد. نوع تحقیق در پژوهش حاضر، کاربردی و توصیفی-تحلیلی است. شیوه جمع‌آوری اطلاعات نیز اسنادی-پیمایشی و قیاسی-استقرایی است. حجم نمونه بر اساس جدول کرجشس و مورگان 384 نفر بدست آمده است که برای اطمینان بیشتر این تعداد به 400 نفر افزایش یافت و با روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شدند. داده‌ها با بهره‌گیری از نرم‌افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که گویه‌های آسیب‌های امنیتی در بافت فرسوده با میانگین 8.47 بالاتر از حد متوسط قرار دارد. آزمون کای اسکوتر در سطح معنی‌داری 95 درصد وضعیت نامناسب آسیب‌های امنیتی در محلات فرسوده را تأیید می‌کند. همچنین تحلیل‌های آماری پیرسون، آزمون تی تک نمونه‌ای و تحلیل رگرسیون چندمتغیره، نشان از همبستگی بین بافت فرسوده و امنیت اجتماعی، وضعیت نامناسب از بعد امنیت اجتماعی بافت فرسوده از دیدگاه شهروندان و در تحلیل چند متغیره ضریب تبیین بدست آمده برای تمامی عوامل در سطح 0/99 معنی‌دار بوده‌اند.

کلیدواژگان: آسیب‌شناسی اجتماعی، بافت فرسوده، امنیت اجتماعی، شهر دوگنبدان.

1- این مقاله برگرفته از رساله دکتری تخصصی جغرافیا و برنامه ریزی شهری آقای محمد حاصل نژاد می‌باشد که تحت راهنمایی دکتر شمس‌الدینی و مشاور دکتر رضایی در دانشگاه آزاد اسلامی واحد یاسوج انجام گرفته است.

2- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد یاسوج، دانشگاه آزاد اسلامی، یاسوج، ایران.

3- استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران، نویسنده مسئول:

Ali.shamsoddini@yahoo.com، 09177234707

4- استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران

یکی از مهم‌ترین مباحثی که طی سال‌های گذشته به دلایل گوناگونی نظیر تراکم جمعیت و کاهش روابط چهره به چهره انسانی، مورد توجه برنامه‌ریزان و مدیران شهری قرار گرفته، امنیت شهروندان است. وجود امنیت در محیط‌های شهری یکی از الزام‌های اساسی کیفیت زندگی محسوب می‌شود و به همین دلیل در فرایند برنامه‌ریزی شهری، از مهم‌ترین اهداف همانا کاهش جرم و جنایت در محیط‌های شهری به ویژه در بافت‌های فرسوده است. بدین ترتیب توجه به امنیت شهری به عنوان بستر اساسی برای ایجاد ارتباطات اجتماعی و ارائه خدمات عمومی و در نتیجه ایجاد شهری پایدار و سالم، مورد اتفاق نظر عمومی نظریه‌پردازان شهری است (ذبیحی و همکاران، 1392: 121). از دیرباز شناسایی عوامل محیطی و مکانی بروز بزه و سعی در از بین بردن این عوامل و کاهش تأثیرات آن، مهم‌ترین راهکار افزایش ایمنی و پیشگیری از وقوع ناهنجاری شناخته شده است؛ زیرا ناهنجاری‌های اجتماعی به هر نحو که از انسان سربرزند، بستر ظرف مکانی و زمانی خود را دارد که این رفتارها را از هم متمایز می‌کند (حیدری و همکاران، 1393: 43). در این راستا فضاهای شهری بیشترین ارتباط را با مردم و محیط زندگی دارند؛ بنابراین، نقش بسزایی در هویت بخشیدن و یا احساس آرامش شهروندان دارند. امنیت اجتماعی با فضا و ماهیت آن ارتباط معناداری دارد (کلارک، 1387: 25). چنان که یکی از مهم‌ترین محدوده‌های تراکم بزهکاری و ناامنی (کانون‌های جرم‌خیز) در شهرهای ایران، بافت‌های فرسوده شهری هستند. به عبارتی، این محدوده‌ها از جمله مهم‌ترین مناطق پرتراکم و پر مسئله شهری از نظر کالبدی‌اند که با ویژگی‌هایشان به نحوی محرک بروز جرم هستند و تأثیر مهمی بر رفتارها و فعالیت‌های اجتماعی بهنجار یا ناهنجار شهروندان دارند. و متأسفانه تمرکز شدید رفت و آمد و فعالیت به همراه ساختار فضای درهم، موجب شده است؛ نسبت رفتارهای ناهنجار در این بخش از شهر بیشتر باشد (حاجی‌علیزاده، 1396: 52).

همچنین رکود و ناکارآمدی فعالیتی و اقتصادی در این بافت‌ها، مشکلات دسترسی و عدم تمایل و پذیرش نوآوری در مناسبات اجتماعی ساکنین (Ista, 2008: 213). و مهم‌تر از همه آسیب پذیری این بافت‌ها در برابر بلایای طبیعی، از جمله مهم‌ترین چالش‌هایی است که برنامه‌ریزان و مدیران شهری را در قالب طرح‌های گوناگون و ادار به مداخله در این بافت‌ها کرده است (Knox, 2011: 29). در این بین سطح عدالت اجتماعی در شهر، وضعیت توزیع خدمات و منابع عمومی باعث ناهماهنگی فضایی و اجتماعی، ناپایداری امنیتی و روند نزولی میزان احساس امنیت اجتماعی بین ساکنین بافت‌های فرسوده شهری شده که ساختار جمعیتی از نظر ابعاد خانوار و ساختار سنی را تحت تأثیر قرار داده است (فرخلو و همکاران، 1388). بنابراین وجود امنیت در محیط‌های شهری یکی از الزامات اساسی کیفیت زندگی محسوب می‌شود (ذبیحی و همکاران، 1392: 120). امروزه با گسترده و پیچیده شدن جوامع، موضوع امنیت ابعاد گسترده و پیچیده‌های به خود گرفته است. امنیت یکی از اصلی‌ترین عوامل پایداری جوامع امروزی به شمار می‌آید (هدایتی و عباسی، 1388: 178). امنیت از نیازهای اساسی انسان است که نحوه‌ی پاسخگویی به آن تأثیر مستقیم در ارضای سایر نیازهای وی می‌گذارد. پرداختن به مقوله امنیت شهر از آن جا مهم است که پیوستگی متقابل میان امنیت و توسعه امری اجتناب‌ناپذیر است و سنجش امنیت ابزاری برای کنترل مناسب تر محیط‌های شهری به شمار می‌آید (نورائی و همکاران، 1392: 12).

محلها و مناطق مختلف شهر از لحاظ بزهکاری با یکدیگر متفاوت هستند. احتمال بزهکاری افرادی که در محله‌های پر جمعیت و فقیرنشین شهرها یا زاغه‌های حاشیه شهرها، به مراتب بیش از افرادی است که در محله‌های کم جمعیت و مرفه شهرها سکونت دارند (صالحی، 1387: 63). شهر دوگنبدان به عنوان مرکز شهرستان گچساران با توجه به سابقه شهرنشینی که دارد، دارای مناطق فرسوده و حاشیه‌نشین در هسته اولیه شهر هست، که به دلایل مختلف اجتماعی و اقتصادی، زمینه‌های مساعدتری برای بروز و تشدید ناامنی در محیط شهر را به وجود آورده، و شرایط زندگی اجتماعی شهروندان را دچار اختلال و مشکلات جدی نموده است. از این دست مناطق، محلات سادات،

رادک، لبنان، کیامرثی و پربالی با قدمت بیش از صد سال از قدیمی‌ترین محلات دوگنبدان هستند که دارای معابر تنگ، شیب تند، خانه‌های نایمن، نبود زیرساخت‌های فرهنگی، خدماتی و رفاهی از جمله مشکلات ساکنان این مناطق از شهر است که به عنوان یک بافت فرسوده، الگویی از معماری سنتی و ارگانیک را به نمایش می‌گذارد. محیط این بافت‌ها نیز به دلیل فرسودگی‌های کالبدی، نبود دسترسی مناسب، کمبود خدمات و زیرساخت‌های شهری، آسیب‌پذیر شده و از ارزش مکانی، محیطی و اقتصادی نازلی برخوردار می‌باشند؛ همچنین، زیست‌پذیری و ایمنی ضعیف در کنار نابسامانی‌های کالبدی، اجتماعی، اقتصادی و خدمات شهری، مانعی عمده بر سر راه توسعه پایدار شهری این بخش از شهر دوگنبدان می‌باشد. هدف اصلی این پژوهش، شناسایی و تحلیل مسائل و آسیب‌های اجتماعی موجود در بافت محلات فرسوده شهر دوگنبدان از منظر امنیت اجتماعی می‌باشد. بر همین اساس در تحقیق حاضر برای شناسایی تأثیرات بافت فرسوده بر انجام رفتارهایی که ایجاد ناامنی می‌کنند؛ به این سؤالات پاسخ می‌دهد؛

- آیا بین شاخص‌های امنیت اجتماعی و بافت فرسوده شهر ارتباط معناداری وجود دارد.
- آیا از دیدگاه شهروندان شاخص‌های امنیت اجتماعی در بافت فرسوده دارای وضعیت نامناسبی می‌باشد؟
- آیا بین میزان فرسودگی بافت کالبدی و میزان امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد؟

مفاهیم و ادبیات نظری تحقیق

بافت فرسوده: بافت فرسوده شهری به عرصه‌هایی از محدوده قانونی شهرها گفته می‌شود که به دلیل فرسودگی کالبدی، عدم برخورداری مناسب از دسترسی سواره، تأسیسات، خدمات و زیرساخت‌های شهری، آسیب‌پذیر بوده و از ارزش مکانی، محیطی و اقتصادی نازلی برخوردارند (Robert et al, 1997). فرسودگی در شهرها محدود به یک دانه شهری یا یک زیرساخت نیست. در برخی شهرها بخش وسیعی از یک شهر به فرسودگی مبتلاست. این بخش در ادبیات برنامه‌ریزی شهری به بافت فرسوده مشهور است (احمدی، 1383: 21). شورای عالی شهرسازی و معماری، بافت فرسوده را عرصه‌هایی از محدوده‌های قانونی شهرها می‌داند که به دلیل فرسودگی کالبدی، عدم برخورداری مناسب از دسترسی سواره، خدمات و زیرساخت‌های شهری آسیب‌پذیر بوده و از ارزش مکانی، محیطی و اقتصادی نازلی برخوردار است (زیاری و بیرانوند، 1387: 32). در این بافت بخش غالب ساختمان‌ها و تأسیسات زیرزمینی و روزمینی خدمات عمومی نظیر شبکه آب، گاز، برق و فاضلاب، شبکه معابر و فضاهای عمومی رنگ کهنگی دارند و دارای حداقل استحکام در برابر زلزله هستند (برایور، 1389: 86).

امنیت: یکی از مفاهیم با اهمیت، پیچیده و جدید در دنیای امروز و در بسیاری از مباحث سیاسی، اجتماعی و اقتصادی، موضوع امنیت است (اخوان کاظمی، 1386: 12). امنیت از مهم‌ترین نیازهای بشری و دارای مراتب و ابعاد قابل تأملی است که هر یک بر حسب نوع، موضوع و محتوای معرفت‌شناختی وابسته به آن می‌تواند ابعاد گوناگونی به خود بگیرد (کارگر و سرور، 1390: 3). احساس امنیت پدیده‌ای چند بعدی است که صرفاً بر افراد تحمیل نمی‌شود بلکه اکثر افراد جامعه بر اساس نیازها، علایق، خواسته‌ها و توانمندی‌های شخصی و روانی خود در ایجاد و از بین بردن آن نقش اساسی دارند (کانونی، 1394: 2).

آسیب‌شناسی اجتماعی: آسیب اجتماعی به هر نوع عمل فردی یا جمعی اطلاق می‌شود که در چارچوب اصول اخلاقی و قواعد عمل جمعی رسمی و غیررسمی جامعه محل فعالیت قرار نمی‌گیرد و در نتیجه قانونی و یا قبیح اخلاقی و اجتماعی رو به رو گسترش می‌گردد. در واقع آسیب‌شناسی اجتماعی، مطالعه ناهنجاری‌ها و نابسامانی‌های اجتماعی نظیر بیکاری، سرقت، فرار از خانه، فقر، اعتیاد، خودکشی، می‌خواری، ولگردی، زورگیری، گدایی، مسائل جنسی و غیره همراه با علل و شیوه‌های پیشگیری و درمان آن‌ها و نیز شرایط بهینه اجتماعی است

(Setoudeh, 2005). اگر چه بروز آسیب‌ها و ناهنجاری‌ها چگگگججج و در جوامع مختلف تا حدودی طبیعی است. اما ذات زندگی اجتماعی بشر همواره با کمبودها، نارسایی‌ها و اختلالاتی مواجه است که بروز ناهنجاری‌ها را ناگزیر می‌سازد. مسائل و آسیب‌های اجتماعی پدیده غیرفردی، واقعی، نسبی، قانونمند و قابل کنترل هستند، که طرح و شناسایی علمی آن‌ها مستلزم وجود یک واحد اجتماعی مشخص و اندیشمند است که با تعامل گروهی، جهت ارتقاء آن اقدام گردد (Afshari Naderi & Salehi Amiri, 2011). (جدول 1).

جدول 1: شاخص‌های احساس امنیت اجتماعی در فضای شهری و ارتباط آن‌ها با نظریه‌های اندیشمندان مطرح در این حوزه

ردیف	شاخص	اصیل دورکیم	مارکس	آنتونی گینز	باری یوزان	میران میاز	سالمون	مصطفی کامل السعید	گاکر	پارسونز
1	امنیت جانی	*		*	*	*	*		*	*
2	امنیت مالی			*	*	*	*		*	*
3	امنیت ارزشی - فرهنگی	*	*	*	*	*	*	*		*
4	امنیت خانوادگی				*	*	*	*		*
5	امنیت اخلاقی	*	*	*	*	*	*	*		*
6	امنیت شغلی - اقتصادی		*	*	*	*	*			*

منبع: (کانونی، 1394: 11).

پیشینه تحقیق

کلیفورد شاو (2012)، در پژوهشی که به انجام رسانیده است جرائم شهری را تحت تأثیر فضای مناطق خاص شهر می‌داند. وی با اخذ آمار و اطلاعات مناطق خاص شهر از دادگاه و پلیس به مناطقی رسید که ویژگی‌های حاشیه‌ای داشتند و به «گتو» معروفند، یافته‌های اصلی پژوهش عبارتند از: بزهکاران مناطق حاشیه‌ای از حیث ضریب هوشی و شخصی با بزهکاران دیگر مناطق، تفاوت معناداری ندارند. 2- در مناطق حاشیه‌ای، سنت‌های عرفی، نهادهای محله‌ای و افکار عمومی که از طریق آن‌ها محله‌ها، رفتار افراد را کنترل می‌کنند، به طور عمده از هم فروپاشیده اند. 3- مناطق حاشیه‌ای، فرصت‌های متعددی را برای فعالیت مجرمان از جمله خرید و فروش مواد مخدر، اموال مسروقه، مشروبات الکلی، اعمال خرابکارانه در اختیار مجرمان قرار می‌دهند. 4- فعالیت‌های بزهکارانه در این مناطق از همان سنین کودکی به عنوان بخشی از بازی‌ها شروع می‌شوند (Shaw & Mchay, 2012). کیومرث حبیبی (1387) در مقاله «تعیین عوامل سازه‌ای/ ساختمانی مؤثر در آسیب‌پذیری بافت کهن شهری زنجان با استفاده از GIS و Fuzzy» به کمک سیستم اطلاعات جغرافیایی، یازده شاخص را در شناسایی پهنه‌های ناپایدار بافت مرکزی شهر زنجان به برده است. نتایج پژوهش او نشان می‌دهد بخش بزرگی از منطقه در برابر حوادث طبیعی ناپایدار است و لزوم نوسازی و بهسازی آن به شدت احساس می‌شود. عاطفه احمدی (1390) در پایان نامه «تحلیلی بر چشم‌انداز توسعه پایدار بافت فرسوده شهری با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی، محله سرتپوله شهر سنندج، محله سرتپوله را از نظر پایداری بررسی کرده است. او با استفاده از منطق فازی OWA به شناسایی و اولویت‌بندی فرسودگی بافت برای انجام طرح‌های مختلف پرداخته است.

جین جکوبز (1386) در کتاب «زندگی و مرگ شهرهای بزرگ آمریکایی» به مسئله امنیت و عوامل بازدارنده فضایی و کالبدی شهرها و محله‌ها اشاره می‌کند. وی بیان می‌کند که آرامش فضای شهری از ابتدا به وسیله پلیس تأمین نمی‌شود ولی با حضور پلیس تأمین می‌شود. آرامش فضای شهری ابتدا به وسیله شبکه ناخودآگاه و پیچیده اجتماعی و استانداردهای موجود میان مردم حفظ می‌شود. افشار کهن و رحیمی یزدی (1392)، در پژوهشی با عنوان «تأثیر عوامل

محیطی و اجتماعی بر احساس امنیت شهری (مورد مطالعه محلات منتخب یزد) با استفاده از آزمون‌های رگرسیون و پیرسون برای تحلیل داده به این نتیجه رسیده‌اند که متغیرهای فضای فیزیکی، قلمروگرایی، نظارت اجتماعی و تعاملات اجتماعی بر روی احساس امنیت تأثیر دارند ولی میان جرم با احساس امنیت رابطه‌ای به دست نیامد. همچنین متغیرهای تصور مردم، دستیابی به امکانات و سخت کردن آماج جرم بر روی میزان جرم تأثیر دارند.

روش تحقیق

روش تحقیق در پژوهش حاضر، از نوع کاربردی و توصیفی-تحلیلی است. شیوه جمع‌آوری اطلاعات نیز اسنادی-پیمایشی و قیاسی-استقرایی است. در واقع با بررسی ادبیات تحقیق و متون مرتبط با بافت فرسوده و امنیت شهری معیارهای مورد نظر استخراج گردیده (شیوه استقرایی) و سپس با استفاده از شیوه پیمایشی (توزیع پرسشنامه) تأثیر بافت فرسوده بر امنیت شهروندان ساکن در این بخش مورد مطالعه از شهر با استفاده از تکنیک‌های تحلیلی همبستگی پیرسون، آزمون تی‌تک نمونه‌ای، رگرسیون چند متغیره سنجیده شده‌اند. همچنین به منظور سازگاری داده‌ها (پایایی) نیز به دلیل اینکه ضریب آلفای کرونباخ از عمومیت بیشتری برخوردار است، از این روش استفاده شده است. برای تعیین روایی و اعتبار، پرسش‌نامه را چند نفر از متخصصان بررسی و اصلاح کردند. جامعه آماری تحقیق نیز جمعیت بالای 18 سال شهر دوگنبدان می‌باشد که حجم نمونه بر اساس جدول کرجشس و مورگان 384 نفر بدست آمده است. اغلب گویه‌های پرسشنامه به شکل طیف پنج درجه‌ای به صورت بیسته پاسخ طراحی شده است. پس از گردآوری اطلاعات به وسیله پرسش‌نامه و پانچ داده‌ها به نرم افزار SPSS ویرایش‌ها و تبدیلات لازم بر روی داده‌ها انجام شده و نهایتاً داده‌ها برای مرحله تجزیه و تحلیل آماده گردید. به منظور سنجش میزان پایایی ابزار گردآوری داده‌ها، از آلفای کرونباخ استفاده شده است و هماهنگی درون ابزار اندازه‌گیری، تعیین گردید. با توجه به اعداد به دست آمده برای هر یک از ابعاد مورد بررسی، نتیجه گرفته می‌شود که ابزار پژوهش از ثبات و پایایی قابل قبولی برخوردار است. (جدول 2).

جدول 2: میزان آلفای کرونباخ برای ابعاد مختلف پژوهش

شماره	شاخص‌ها	آلفای کرونباخ
1	امنیت جانی	0.781
2	امنیت مالی	0.821
3	امنیت ارزشی-فرهنگی	0.765
5	امنیت اخلاقی	0.758
6	امنیت اقتصادی	0.741

منبع: (اطلاعات مستخرج از پرسش‌نامه و محاسبات نگارندگان، 1397).

به منظور سنجش تأثیر بافت فرسوده بر میزان احساس امنیت در این پژوهش 4 بعد جداگانه شامل؛ امنیت جانی، امنیت اخلاقی، امنیت اقتصادی و امنیت اخلاقی در 18 گویه به وسیله طیف لیکرت در جدول 3 مورد سنجش قرار گرفت.

جدول 3: شاخص‌های احساس امنیت در بافت فرسوده شهری

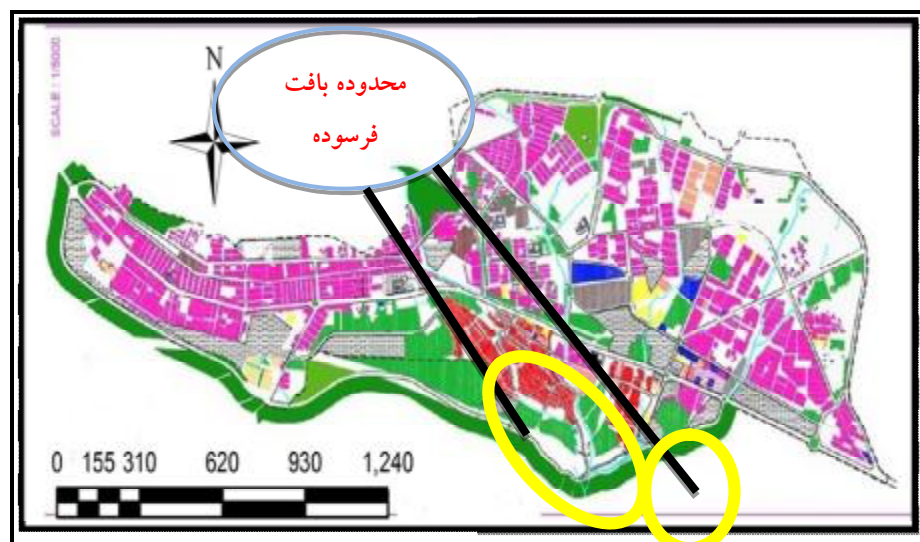
شماره	شاخص	گروه
1	نگرانی از تردد کودکان در کوچه‌های بافت فرسوده شهر	گروه ۱ و ۲
2	نگرانی از تردد زنان در کوچه‌های بافت فرسوده در شب	

	3	نگرانی از تجاوز به عفت در این بافت
	4	نگرانی از برخورد با افراد شرور در بافت فرسوده
	5	نگرانی از تنها ماندن در خانه‌های موجود در این بافت
ارزشی و	6	نگرانی از برخورد قومیتی (با توجه به وجود تنوع قومی در این شهر)
	7	نگرانی از ضعف هویت‌های محله ای
امنیت مالی	8	سرقت از منزل در صورت نبودن افراد خانواده
	9	سرقت اشیاء گرانبها
	10	ترس از جیب بری
	11	زورگیری از افراد
	12	ترس از سرقت اتومبیل
امنیت اقتصادی	13	ترس ایجاد مغازه در بافت فرسوده برای اشتغال زایی
	14	ترس از استفاده کامل از موقعیت شغلی برای درآمد زایی (مثل باز بودن مغازه تا پاسی از شب)
	15	عدم سرمایه گذاری در این بافت توسط افراد
امنیت اجتماعی	16	نگرانی از شیوع فحشا
	17	نگرانی افزایش استفاده از مواد مخدر
	18	نگرانی از تردد افراد آسیب پذیر در کوچه‌ها (معلولان، سالخوردگان)

منبع: مطالعات نگارندگان، 1397.

محدوده مورد مطالعه

شهر دوگنبدان به عنوان مرکز شهرستان گچساران در استان کهگیلویه و بویراحمد واقع شده است. شهرستان گچساران از شمال به شهرستان کهگیلویه و از جنوب به استان بوشهر، از مشرق به استان فارس و از مغرب به استانهای بوشهر و خوزستان محدود می‌شود (محمدی و همکاران، 1393: 114). که در ارتفاع 720 متری از سطح دریا قرار دارد و مساحتی بالغ بر 18 کیلومتر مربع را داراست. بر اساس آخرین سرشماری در سال 1395 جمعیت شهر دوگنبدان 96 هزار و 728 نفر بوده است (استانداری استان کهگیلویه و بویراحمد، 1397). شهرستان گچساران در سال 1390 دارای یک بخش مرکزی با 4 دهستان می‌باشد. این شهرستان دارای یک نقطه شهری (دوگنبدان) و 177 آبادی بوده که از این تعداد 111 آبادی دارای سکنه و 66 آبادی خالی از سکنه بوده‌اند. بافت فرسوده شهری دوگنبدان در 161 هکتار واقع و تعداد 20 هزار و 963 نفر در محله‌های بافت فرسوده شهر زندگی می‌کنند (خبرگزاری دانشجویان ایران ایسنا، 1395) (<http://yasouj.isna.ir>). محلات سادات، رادک، لبنان، کیامرثی و پربالی با قدمت بیش از صد سال از قدیمی‌ترین محلات دوگنبدان هستند که دارای معابر تنگ، شیب تند، خانه‌های نایمن، نبود زیرساخت‌های فرهنگی، خدماتی و رفاهی از جمله مشکلات ساکنان این مناطق است. (نقشه 1).

نقشه ۱: تعیین محدوده بافت فرسوده شهر دوگنبدان (گچساران) -

یافته‌ها

یافته‌های پژوهش، شامل یافته‌های توصیفی و یافته‌های استنباطی است. یافته‌های توصیفی برخی از ویژگی‌های نمونه‌های بررسی شده را شامل می‌شود و یافته‌های استنباطی، تجزیه و تحلیل متغیرهای تحقیق را نشان می‌دهد. به منظور سنجش رابطه‌ی بین بافت فرسوده و امنیت در شهر دوگنبدان، بر اساس جدول کرجشس و مورگان 384 نفر از مردم پرسشگری شده است که جدول زیر مشخصات نمونه‌ی آماری این افراد را نشان می‌دهد.

جدول 4: مشخصات نمونه‌ی آماری

جنس	تعداد	درصد	سن	تعداد	درصد	تحصیلات	تعداد	درصد
مرد	220	57.29	18 - 29	84	21.87	دیپلم و زیر دیپلم	88	22.91
			29 - 39	166	43.22	فوق دیپلم	49	12.76
زن	164	42.70	39 - 49	99	25.87	لیسانس	190	49.47
			50 و بالا	35	9.11	فوق لیسانس و بالاتر	57	14.84

منبع: محاسبات نگارندگان، 1397.

سنجش میزان آسیب‌های امنیتی

برای سنجش میزان آسیب‌های امنیتی بافت فرسوده شهر دوگنبدان در قالب طیف لیکرت از گویه‌های امنیت اجتماعی همچون؛ امنیت جانی، امنیت مالی، امنیت ارزشی - فرهنگی، امنیت اخلاقی و امنیت اقتصادی استفاده شده است. با توجه به اینکه در پرسشنامه از طیف 5 گزینه‌ای لیکرت استفاده شده است که امتیاز 1 نشانه کمترین میزان امنیت و شماره 5 نشانه بیشترین میزان امنیت است. عدد 3 به عنوان حد وسط پاسخ‌ها انتخاب شده است. جهت تحلیل هر یک از گویه‌ها نیز از آزمون کای اسکور یکطرفه استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهد در سطح 95 درصد معناداری بین هر یک از معرفه‌ها وجود دارد که سبب تأیید ارزیابی شده است.

نتایج حاصل از بررسی شاخص‌های امنیت اجتماعی در بافت فرسوده شهر دوگنبدان نشان می‌دهد که میزان آسیب‌های امنیتی در محلات فرسوده این شهر با مینم 3/50 و ماکزیمم و 8/47 بالای حد متوسط قرار دارد. بر اساس نتایج آزمون کای اسکور، و سطح معنی داری 95 درصد وضعیت نامساعد آسیب‌های امنیتی در محلات فرسوده این شهر تأیید می‌گردد. ساکنین محلات فرسوده بیشترین آسیب امنیتی خود را امنیت اخلاقی می‌داند و در رتبه بعد امنیت ارزشی و فرهنگی قرار می‌گیرد. (جدول شماره 5).

جدول 5: بررسی گویه‌های آسیب‌های امنیتی در محدوده مورد مطالعه

معرف	میانگین	انحراف معیار	کای اسکوئر	سطح معناداری
امنیت جانی	6.45	11.03	80.846	Sig<0/05
امنیت مالی	7.26	7.35	75.963	Sig<0/05
امنیت ارزشی - فرهنگی	4.39	7.47	84.764	Sig<0/05
امنیت اخلاقی	8.47	6.45	89.342	Sig<0/05
امنیت اقتصادی	3.51	3.18	67.843	Sig<0/05

منبع: (یافته‌های پژوهش، 1397).

جهت بررسی رابطه بین متغیرهای مستقل و وابسته از ضریب همبستگی استفاده شده است و جهت آزمون مقایسه میانگین‌ها از آزمون T تک نمونه‌ای برای مقایسه دو میانگین استفاده شده است. جدول شماره (6) ضریب همبستگی پیرسون برای متغیرهای مستقل در سطح سنجش فاصله‌ای نشان می‌دهد.

جدول 6: ضریب پیرسون بین متغیر مستقل و متغیرهای وابسته امنیت اجتماعی

سطح معناداری	ضریب همبستگی	ضریب همبستگی	
0.00	0.67	امنیت جانی	r _{پیرسون}
0.00	0.56	امنیت مالی	
0.00	0.75	امنیت ارزشی - فرهنگی	
0.00	0.43	امنیت اخلاقی	
0.00	0.51	امنیت اقتصادی	

منبع: (یافته‌های پژوهش، 1397).

در این مرحله از آزمون همبستگی پیرسون، جهت بررسی نقش و سنجش رابطه بین عنصر بافت فرسوده و مولفه‌های احساس امنیت اجتماعی بهره گرفته شده است. نتایج به دست آمده به شرح زیر است: نتایج حاصل از آزمون همبستگی پیرسون بین دو متغیر بافت فرسوده و احساس امنیت جانی در جدول (5) نشان می‌دهد که میان بافت فرسوده به عنوان متغیر مستقل و متغیر احساس امنیت جانی به عنوان متغیر وابسته رابطه معناداری وجود دارد (P.Value=0.002). میزان همبستگی بین دو متغیر مورد بررسی، بر اساس آزمون پیرسون 0.67 می‌باشد. این بدان معناست که با بهبود وضعیت بافت فرسوده و نوسازی و بهسازی این بافت میزان امنیت جانی شهروندان نیز افزایش پیدا می‌کند.

همچنین همبستگی بین بافت فرسوده و میزان احساس امنیت مالی مورد سنجش قرار گرفته است که نتایج بدست آمده نشان دهنده مقدار ضریب همبستگی پیرسون برابر با 0.56 و سطح معناداری به دست آمده (p.value=0.001) کوچک از میزان خطای مجاز (0.05) می‌باشد. از این رو می‌توان گفت بین بافت فرسوده و احساس امنیت مالی رابطه مثبت برقرار است.

نتایج دیگر شاخص‌های امنیت اجتماعی نشان می‌دهند؛ که معناداری بین متغیر مستقل و متغیرهای وابسته تحقیق وجود دارد. ضریب همبستگی پیرسون، یک رابطه مستقیم و مثبت را در حد متوسط بین متغیرها نشان می‌دهد؛ به این معنا که با افزایش امنیت جانی، امنیت مالی، امنیت اقتصادی، امنیت فرهنگی و امنیت اخلاقی نیز بالا می‌رود. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که با نوسازی و بهسازی بافت فرسوده بهبود وضعیت امنیت اجتماعی و ارتقای آن را شاهد خواهیم بود. برای بررسی وجود هر یک از شاخص‌های احساس امنیت در بافت فرسوده که در قالب سوال‌های تحقیق از پرسش‌شوندگان جمع آوری شد از آزمون T تک نمونه‌ای استفاده شده است. هدف این آزمون مقایسه متغیرهای

مورد نظر با حد متوسط می‌باشد. در آزمون T تک نمونه‌ای فرض H_0 حاکی از برابری شاخص مورد نظر با عدد سه (حد متوسط رضایت) می‌باشد و فرض H_1 حاکی از عدم برابری شاخص مورد نظر با حد متوسط رضایت است. نتایج حاصل از آزمون T تک‌نمونه‌ای در رابطه با بررسی وضعیت امنیت اجتماعی نشان می‌دهد که شاخص‌های نگرانی از تردد کودکان در کوچه‌های بافت فرسوده شهر، نگرانی از تردد زنان در کوچه‌های بافت فرسوده در شب، نگرانی از تجاوز به عنف در این بافت، نگرانی از برخورد با افراد شرور در بافت فرسوده، نگرانی از تنها ماندن در خانه‌های موجود در این بافت، نگرانی از برخورد قومیتی (با توجه به وجود تنوع قومی در این شهر)، نگرانی از ضعف هویت‌های محله‌ای، سرقت از منزل در صورت نبودن افراد خانواده، سرقت اشیاء گرانبها، ترس از جیب بری، زورگیری از افراد، ترس از سرقت اتومبیل، ترس ایجاد مغازه در بافت فرسوده برای اشتغال زایی، ترس از استفاده کامل از موقعیت شغلی برای درآمد زایی (مثل باز بودن مغازه تا پاسی از شب)، عدم سرمایه‌گذاری در این بافت توسط افراد، نگرانی از شیوع فحشا، یعنی همه شاخص‌ها، همانگونه که از جدول (7) مشخص است، تمامی موارد 18 گانه مورد بررسی در مقایسه با میانگین در سطح پایین تری قرار دارند. بر اساس جدول (7) مقدار t به دست آمده از بررسی آزمون از آنجا که این مقدار از مقدار بحرانی $96/1 \pm$ بالاتر است در نتیجه فرض H_0 رد و فرض H_1 در سطح اطمینان 99% (sig: 0,000) پذیرفته می‌شود. بدین ترتیب از دیدگاه پاسخ دهندگان بین بافت فرسوده و ضعف امنیت اجتماعی در این محدوده ارتباط معناداری وجود دارد و نگرانی از ضعف شاخص‌های امنیت اجتماعی در بافت فرسوده وجود دارد. شاخص احساس امنیت توسط آزمون t تک نمونه‌ای نشان از وضعیت پایین این شاخص از دیدگاه شهروندان این شهر در بافت فرسوده دارد.

جدول 7: وضعیت شاخص‌های امنیت اجتماعی

فاصله اطمینان 0.95		Test Value=3					شاخص
$t_{\text{تک}}$	$t_{\text{دو}}$	$t_{\text{سه}}$	$t_{\text{چهار}}$	$t_{\text{پنج}}$	$t_{\text{شش}}$		
-0.34	-0.43	-0.15	0.000	383	-3.543	نگرانی از تردد کودکان در کوچه‌های بافت فرسوده شهر	
0.47-	-0.62	-0.12	0.000	383	-2.423	نگرانی از تردد زنان در کوچه‌های بافت فرسوده در شب	
-0.53	-0.74	-0.16	0.001	383	-8.345	نگرانی از تجاوز به عنف در این بافت	
0.38-	-0.43	-0.23	0.000	383	-9.231	نگرانی از برخورد با افراد شرور در بافت فرسوده	
-0.53	0.84-	-0.42	0.000	383	-2.135	نگرانی از تنها ماندن در خانه‌های موجود در این بافت	
-0.49	-0.63	-0.31	0.003	383	-4.234	نگرانی از برخورد قومیتی (با توجه به وجود تنوع قومی)	
-0.38	-0.53	-0.17	0.000	383	-2.452	نگرانی از ضعف هویت‌های محله‌ای	
0.42-	-0.65	-0.11	0.000	383	-8.178	سرقت از منزل در صورت نبودن افراد خانواده	
-0.45	-0.75	-0.13	0.000	383	-4.175	سرقت اشیاء گرانبها	
0.36-	0.46-	-0.22	0.000	383	-5.123	ترس از جیب بری	
-0.46	0.50-	-0.16	0.001	383	-9.548	زورگیری از افراد	
-0.43	-0.55	-0.13	0.000	383	-2.430	ترس از سرقت اتومبیل	

0.42-	0.85-	-0.15	0.000	383	-3.146	ترس ایجاد مغازه در بافت فرسوده برای اشتغال زایی
-0.45	-0.75	-0.25	0.000	383	-2.254	ترس از استفاده کامل از موقعیت شغلی برای درآمد زایی (مثل باز بودن مغازه تا پاسی از شب)
-0.32	-0.19	-0.54	0.002	383	-2.240	عدم سرمایه گذاری در این بافت توسط افراد
-0.42	-0.54	0.13 -	0.000	383	-3.154	نگرانی از شیوع فحشا
0.34-	0.14-	-0.14	0.000	383	-2.156	نگرانی افزایش استفاده از مواد مخدر
0.45-	-0.23	-0.34	0.000	383	-5.340	نگرانی از تردد افراد آسیب پذیر در کوچه‌ها

منبع: (یافته‌های پژوهش، 1397).

نتایج به دست آمده از روش رگرسیون چندمتغیره

روش گام به گام در نرم افزار SPSS بدین صورت است که از روی سطح معنی داری و ضریب همبستگی، عوامل معنی دار باقی می‌ماند و عوامل غیرمعنی دار حذف می‌شوند و این عمل حذف کردن تا زمانی ادامه می‌یابد که خطای آزمون معنی داری به پنج درصد برسد و عوامل مؤثر باقی می‌ماند. در بین عوامل مؤثر، عوامل مهم‌تر نیز با توجه به بزرگی ضرایب مشخص می‌شوند. همانطور که در جدول 8 مشاهده می‌شود، بین تمامی مؤلفه‌های امنیت اجتماعی و بافت فرسوده ارتباط وجود دارد. به منظور تحلیل سطح متغیر مستقل (میزان فرسودگی بافت کالبدی) در پیش بینی سطح متغیر ملاک (میزان امنیت اجتماعی) از آزمون رگرسیون چندگانه روش گام به گام استفاده شد. در روش رگرسیون چند متغیره گام به گام به متغیرهایی اجازه ماندن در معادله داده می‌شود که به گونه‌ای معنی دار ($P=0/05$) واریانس پیش‌بینی متغیر وابسته بیفزاید.

جدول 8: رگرسیون چند متغیره گام به گام مربوط به سهم هر یک از شاخص‌های تأثیرپذیر امنیت اجتماعی از متغیر بافت فرسوده

سطح معنی داری	F	خطای استاندارد برآورد	تعدیل R^2	R^2	R	متغیرهای وابسته	تفسیر نتایج
0/01	388/845	8/60353	0/698	0/700	0/836	امنیت جانی	بافت فرسوده (ملاک)
0/01	259/938	0/74518	0/755	0/758	0/871	امنیت اخلاقی	
0/01	213/071	0/15267	0/791	0/759	0/892	امنیت ارزشی - فرهنگی	
0/01	176/438	6/87790	0/807	0/811	0/901	امنیت مالی	
0/01	176/188	6/27793	0/839	0/844	0/919	امنیت اقتصادی	

منبع: (یافته‌های پژوهش، 1397).

همانطوری که در جدول (8) مشاهده می‌کنیم طبق محاسبات گام‌ها و تحلیل‌های زیر صورت می‌گیرد: در گام اول متغیر امنیت جانی از شاخص‌های امنیت اجتماعی بدلیل دارا بودن بالاترین ضریب همبستگی صفر مرتبه با متغیر وابسته وارد معادله رگرسیون شده و $0/700$ از واریانس متغیر امنیت اجتماعی تأثیرپذیر از بافت فرسوده را تبیین نموده است که با توجه به F مشاهده شده $388/845$ این میزان واریانس تبیین شده و در نتیجه مدل رگرسیون در گام اول در سطح $0/01$ معنی دار است.

در گام دوم متغیر امنیت اخلاقی از شاخص‌های امنیت اجتماعی بدلیل دارا بودن بالاترین ضریب همبستگی صفر مرتبه با متغیر وابسته وارد معادله رگرسیون شده و به همراه متغیر پاسخگویی مدیریت شهری مجموعاً $0/758$ از واریانس متغیر امنیت اجتماعی را تبیین نموده است که با توجه به F مشاهده شده $259/938$ این میزان واریانس تبیین شده و در نتیجه مدل رگرسیون در گام دوم در سطح $0/01$ معنی دار است.

در گام سوم متغیر امنیت فرهنگی - ارزشی از شاخص‌های امنیت اجتماعی بدلیل دارا بودن بالاترین ضریب همبستگی صفر مرتبه با متغیر وابسته وارد معادله رگرسیون شده و به همراه متغیر امنیت جانی و امنیت اخلاقی مجموعاً 0/795 از واریانس متغیر امنیت اجتماعی را تبیین نموده است که با توجه به F مشاهده شده 213/071 این میزان واریانس تبیین شده و در نتیجه مدل رگرسیون در گام سوم در سطح 0/01 معنی دار است.

در گام چهارم متغیر امنیت مالی از شاخص‌های امنیت اجتماعی بدلیل دارا بودن بالاترین ضریب همبستگی صفر مرتبه با متغیر وابسته وارد معادله رگرسیون شده که مجموعاً 0/795 از واریانس متغیر امنیت اجتماعی را تبیین نموده است که با توجه به F مشاهده شده 176/428 این میزان واریانس تبیین شده و در نتیجه مدل رگرسیون در گام چهارم در سطح 0/01 معنی دار است.

در گام پنجم متغیر امنیت اقتصادی از شاخص‌های امنیت اجتماعی وارد معادله رگرسیون شده و به همراه دیگر متغیرها مجموعاً 0/844 درصد از واریانس متغیر امنیت اجتماعی را تبیین نموده است که با توجه به F مشاهده شده 176/188 این میزان واریانس تبیین شده و در نتیجه مدل رگرسیون در گام پنجم در سطح 0/01 معنی دار است.

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

یکی از مهم‌ترین مباحثی که طی سال‌های گذشته به دلایل گوناگونی مانند افزایش تراکم جمعیت و کاهش روابط چهره به چهره انسانی، مدنظر برنامه‌ریزان و مدیران شهری قرار گرفته، مقوله امنیت شهروندان است. احساس امنیت از مهم‌ترین ضرورت‌های روحی و روانی در زندگی هر انسانی محسوب می‌شود و این احساس زمانی حاصل می‌شود که محل سکونت و محیط اطراف را محلی امن و فارغ از هرگونه تهدید احساس کند. بررسی‌ها و مطالعات مختلف در بافت‌های نابسامان شهری (بافت فرسوده و سکونتگاه‌های غیررسمی) حاکی از آن است که در کنار سطح پایین استانداردهای محیطی بدون شک یکی از ابعاد و عوامل اصلی در کیفیت محیط بعد امنیت آن است. به واقع فقدان یک دسترسی مناسب و بافت درهم و نیز تداخل و تراکم فعالیتی منتج به اغتشاش بصری و از لحاظ اجتماعی به کاهش امنیت اجتماعی می‌گردد. نتایج حاصل از پژوهش حاضر حاکی از آنست که بافت فرسوده شهر دوگنبدان بوجود آورنده انواع آسیب‌های اجتماعی همچون مسئله امنیت اجتماعی است. نتایج نشان می‌دهد شرایط حاکم بر وضعیت امنیت اجتماعی این محلات در شهر گچساران به ایجاد شرایط نامطلوب منجر شده و می‌شود. از جمله عوامل دخیل در ایجاد معضل عدم امنیت اجتماعی می‌توان به تنوع قومی و فرهنگی شهر گچساران، پایین بودن سطح تعاملات ساکنین بافت فرسوده، فقر مادی، جمعیت جوان و مترکم موجود در این بافت‌ها، اعتیاد، خشونت، ضعف امکانات، و ... را اشاره کرد. با توجه به نتایج بدست آمده بافت فرسوده در سطح شهر دوگنبدان یکی از عوامل مؤثر در پایین آوردن سطح کیفیت زندگی شهروندان و از اثرگذارترین عوامل برهم زنده امنیت اجتماعی در این شهر بحساب می‌آید که می‌تواند پیامدهای اجتماعی و امنیتی ناگواری را به دنبال داشته باشد. در این پژوهش به بررسی 5 شاخص و 18 گویه مرتبط با تأثیرپذیری امنیت اجتماعی از بافت فرسوده پرداختیم. شهروندان گچسارانی به مبحث بافت فرسوده و تأثیر آن بر امنیت شهری به عنوان شاخصی مهمی نگریسته‌اند که با توجه به داده‌هایی که از پرسشنامه به دست آمده و و تحلیلی که به وسیله معادله رگرسیون چندمتغیره به وسیله نرم‌افزار SPSS صورت گرفت نتایج حاکی ارتباط معنی دار و قوی بین شاخص‌های مرتبط با امنیت اجتماعی و تأثیرپذیری آن از بافت فرسوده می‌باشد.

مقایسه بین پژوهش‌های گذشته و پژوهش حاضر نشان می‌دهد که، از بین پژوهش‌های صورت گرفته درباره موضوع امنیت اجتماعی در فضاهای شهری، نتایج پژوهش فیروزی و مدالو جویباری (1396)، که بر واکاوی آسیب‌های اجتماعی در محلات فرسوده شهر ساری می‌باشد، هم راستا با پژوهش حاضر می‌باشد، نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که وضعیت آسیب‌های اجتماعی در محلات فرسوده شهر ساری نامساعد می‌باشد آزمون آماری کای

اسکور در سطح معنی داری 95 درصد وضعیت نامناسب آسیب‌های اجتماعی در محلات فرسوده منطقه را تأیید می‌کند. همچنین با نتایج پژوهش فرجی ملائی (1394) که به بررسی ابعاد کیفیت محیط بافت فرسوده در محله مفت آباد منطقه 13 تهران می‌پردازد؛ هم راستا می‌باشد، نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که کیفیت عینی و ذهنی محیط در بافت فرسوده محله مفت آباد در حد نازلی قرار دارد. مقایسه نتایج پژوهش حاضر با دیگر پژوهش‌های صورت گرفته در شهرهای غیر نفتی دال بر همسو بودن نتایج دارد و اختلافی بین بافت فرسوده شهرهای نفتی با دیگر شهرها از لحاظ بعد امنیتی وجود ندارد. در این راستا راه‌کارهای زیر می‌تواند در زمینه بهبود وضعیت امنیت اجتماعی در بافت فرسوده شهر مؤثر واقع شود:

- ارتقای سطح امنیت محلات از طریق بالا بردن احساس مسئولیت مردم در قبال جرایم و مشکلات امنیتی محلات
- ارتقای فرهنگ شهروندی از طریق آموزش و همچنین اطلاع رسانی در سطح محلات
- با توجه به تعدد وجود طوایف در شهر دوگنبدان همچون قوم لر و ترک می‌توان از سران و بزرگان قبایل برای بهبود امنیت و سطح آگاهی ساکنان بافت فرسوده و اتحاد و یکپارچی در برابر آسیب‌های امنیتی استفاده کرد.
- جلوگیری از افزایش تراکم ساختمانی و تراکم جمعیتی و توزیع مناسب کاربری در محلات آسیب پذیر شهر دوگنبدان
- راهبرد نوسازی بازسازی کاربری‌های شهری
- پرداخت وام‌های کم بهره با بازپرداخت‌های طولانی مدت به ساکنان محلات بافت فرسوده برای نوسازی و بازسازی مساکن

کتابشناسی

1. احمدی، عاطفه (1390)؛ تحلیلی بر چشم‌انداز توسعه پایدار بافت‌های فرسوده شهری با استفاده از GIS مطالعه موردی (محلہ سرپوله شهر سنندج)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز
2. احمدی، محمود (1383)؛ مسائل و راهکارهای تجمیع پلاک‌ها و نوسازی بافت‌های ناکارآمد (با توجه به شرایط شهر تهران)، فصلنامه عمران و بهسازی شهری هفت شهر، سال پنجم، شماره پانزدهم و شانزدهم. بهار و تابستان.
3. اخوان کاظمی، بهرام (1386)؛ امنیت و ابعاد آن در قرآن. فصلنامه مطالعات اسلامی. شماره 75.
4. افشار کهن، جواد؛ رحیمی یزدی، محمد (1392)؛ تأثیر عوامل محیطی و اجتماعی بر احساس امنیت شهری (مورد مطالعه: محلات منتخب شهر یزد)، فصلنامه مطالعات جامعه‌شناختی شهری، سال 2، شماره 8، صص 78 - 59.
5. برارپور، ثمره (1389)؛ نقش توسعه درونی و باززنده‌سازی مناطق قدیمی و فرسوده و ناکارآمد شهری در توسعه کالبدی شهر، مطالعه موردی: شهر قائمشهر، پایان‌نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نور.
6. جیکوبز، جین (1386)؛ مرگ و زندگی شهرهای بزرگ آمریکایی، ترجمه: حمیدرضا پارسی و آرزو افلاطونی، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
7. حاجی‌علیزاده، جواد، حیدری، تقی و رشیدی ابراهیم حصاری (1396)؛ تحلیل مکانیزم‌های سپند مؤثر بر امنیت و کاهش بزه در بافت‌های فرسوده شهری (مطالعه موردی بافت فرسوده بخش مرکزی شهر زنجان)، مجله پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، سال ششم، شماره پیاپی 18، شماره سوم، صص 72 - 51.
8. حیدری، تهمنه و کلانتری، محسن (1393)؛ آسیب‌شناسی بافت تاریخی شهرها در برابر بزهکاری با تأکید بر بازار سنتی زنجان، نشر آذر کلک، زنجان.
9. زیاری، کرامت‌الله، محمدی ده‌چشمه، مصطفی، پوراحمد، احمد، قالی‌باف، محمدباقر (1391)؛ اولویت‌بخشی به ایمنی‌سازی بافت فرسوده‌ی کلان شهر کرج با استفاده از مدل ارزیابی چند معیاری جغرافیا، فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره 79.
10. ذبیحی، حسین، لاریمیان، تایماز و پورانی، حمیده (1392)؛ ارائه مدلی تحلیلی برای ارتقاء امنیت شهری از طریق رویکرد امنیت طراحی منطقه 17 شهرداری تهران، مجله مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، سال 5، شماره 17، صص 136 - 119.
11. سایت استانداری کهگیلویه و بویراحمد، 1397.
12. صالحی، احمد (1387)؛ ویژگی‌های محیطی فضاهای شهری امن، تهران؛ مرکز مطالعاتی و تحقیقاتی شهرسازی و معماری، تهران.
13. کارگر، بهمن و سرور، رحیم (1390)؛ شهر، حاشیه و امنیت اجتماعی، انتشارات سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، تهران.

14. کلارک، ر. (1387): نظریه پیشگیری جرم از طریق طراحی محیطی، ترجمه: محمدحسن جعفریان، فصلنامه مطالعات مدیریت انتظامی، سال 3، شماره 3، صص 102-123.
15. کانونی، رضا، ایمانی، بهرام، حبیب‌زاده، عظیم و مسلمی، آرمان (1394): سنجش احساس امنیت اجتماعی در مناطق شهری (مطالعه موردی: شهر اردبیل)، فصلنامه پژوهشنامه جغرافیایی انتظامی، سال سوم، شماره دهم.
16. قرخلو، مهدی، عیدی‌بنگی، ناصح و زنگنه شهرکی، سعید (1388): تحلیل سطح پایداری شهری در سکونتگاههای غیررسمی شهر سندج، فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره 41 (69): صص 1-16.
17. محمدی، جمال، شفقی، سیروس و نوری، محمد (1393): تحلیل ساختار فضایی - کالبدی بافت فرسوده شهری با رویکرد نوسازی و بهسازی (مطالعه موردی: بافت فرسوده شهر دوگنبدان)، مجله علمی پژوهشی برنامه ریزی فضایی (جغرافیا)، سال چهارم، شماره پیاپی 13.
18. نورائی، همایون؛ طیبیان، منوچهر؛ رضایی، ناصر (1392): تحلیل امنیت در سکونتگاههای غیررسمی با تأکید بر آسیب‌های اجتماعی (مطالعه موردی: محله خاک سفید تهران)، فصلنامه هویت شهر، سال 7، شماره 13.
19. هدایتی، اکبرعباسی، الهام (1388): مدیریت‌علمی کانون‌های جرم‌خیز با استفاده از سامانه اطلاعات جغرافیای GIS مورد مطالعه: انواع جرایم سرقت در شهر قزوین، فصلنامه مطالعات مدیریت انتظامی، سال چهارم، شماره 2.
20. <http://yasouj.isna.ir>
21. Ista, L. 2008. Worn texture, a new challenge to urban poor region management. Journal of urban landscape.22: 209-225.
22. Knox, P. 2011. Cities and design. Roulade publication. USA.
23. Robèrt, K.H., Daly, H., Hawken, P., & Holmberg, J., (1997). A compass for sustainable Development. International Journal of Sustainable Development and World Ecology, 4(2), 79-92.
24. Setoudeh H. (2005), Social Pathology. Tehran: Avaye.
25. Shaw, Clifford R., McKay, Henry D., (2012), The social disorganization theory. Center for Spatially Integrated Social Science, Retrieved from www.csiss.org/classics/content/66.